

Sémi összehasonlító nyelvészet

BMA-HEBD-303

Biró Tamás

2014. október 8.

Szamaritánus héber

Perfectum

	Singular		Plural	
1st	få:qådti	פקדתי	få:qådnu	פקדנו
2nd masc.	få:qådtå	פקדת	få:qådtimma	פקדתם
2nd fem.	få:qådti	פקדת	få:qådtən	פקדתן
3rd masc.	få:qåd	פקד	få:qå:du	פקדו
3rd fem.	få:qå:då/a	פקדה	få:qå:du	פקדו

Szamaritánus héber

Imperfectum

	Singular		Plural	
1st	ifqåd	אפקד	nifqåd	נפקד
2nd masc.	tifqåd	תפקד	tifqå:du, tifqå:don	תפקדו, תפקדון
2nd fem.	tifqå:di	תפקדי	tifqå:dinna	תפקדנה
3rd masc.	yifqåd	יפקד	yifqå:du, yifqå:don	יפקדו, יפקדון
3rd fem.	tifqåd	תפקד	tifqå:dinna	תפקדנה

Epigrafikus héber

Perfectum

	Singular	Plural
1st	<i>-TY, -T</i>	<i>n.a.</i>
2nd masc.	<i>-T, -TH</i>	<i>-TM</i>
2nd fem.	<i>n.a.</i>	<i>n.a.</i>
3rd masc.	<i>-∅</i>	<i>-W</i>
3rd fem.	<i>n.a. (vagy -T?)</i>	<i>n.a.</i>

Ugariti

Perfectum

	Singular	Plural
1st	PQDT	
2nd masc.	PQDT	PQDTM
2nd fem.	PQDT	PQDTN
3rd masc.	PQD	PQD
3rd fem.	PQDT	PQD

Akkád

Stative

	Singular	Plural
1st	<i>-āku</i>	<i>-ānu</i>
2nd masc.	<i>-āta</i>	<i>-ātunu</i>
2nd fem.	<i>-āti</i>	<i>-ātina</i>
3rd masc.	<i>-∅</i>	<i>-ū</i>
3rd fem.	<i>-at</i>	<i>-ā</i>

Közép-egyiptomi

Old Perfective (aka Stative, Qualitative, Pseudo-participle, etc.)

	Singular	Plural
1st	<i>.kwī</i>	<i>.wyn</i>
2nd masc.	<i>.tī</i>	<i>.tīwny</i>
2nd fem.	<i>.tī</i>	<i>.tīwny</i>
3rd masc.	<i>.w</i>	<i>.w</i> (sometimes <i>.y</i>)
3rd fem.	<i>.tī</i>	<i>.w</i> (sometimes <i>.y</i>)

Mi a bibliai héber? Összefoglalás

- Tiberiási maszóra: askenázi (ÉK, DK, Ny...), szfaradi (európai, arab környezet...), jemeni (4-5 hagyomány), izraeli, akadémiai, stb. kiejtésekkel.
- Nem tiberiási maszóra: babiloni maszóra és palesztinai maszóra.
- További ókori vagy az ókorban már elágazó kiejtési hagyományok: Septuaginta, szamaritánus...
- Historical Hebrew: (legalább) három dimenzió:
 - Kronológia: Iron Age I vs. Iron Age II vs. Persian Age
 - Földrajz: Judean Canaanite (*jehudit*) vs. (Northern) Israelite Canaanite
 - Regiszter: Iron Age Literary Hebrew vs. Iron Age Colloquial Hebrew

The West-Semitic language continuum

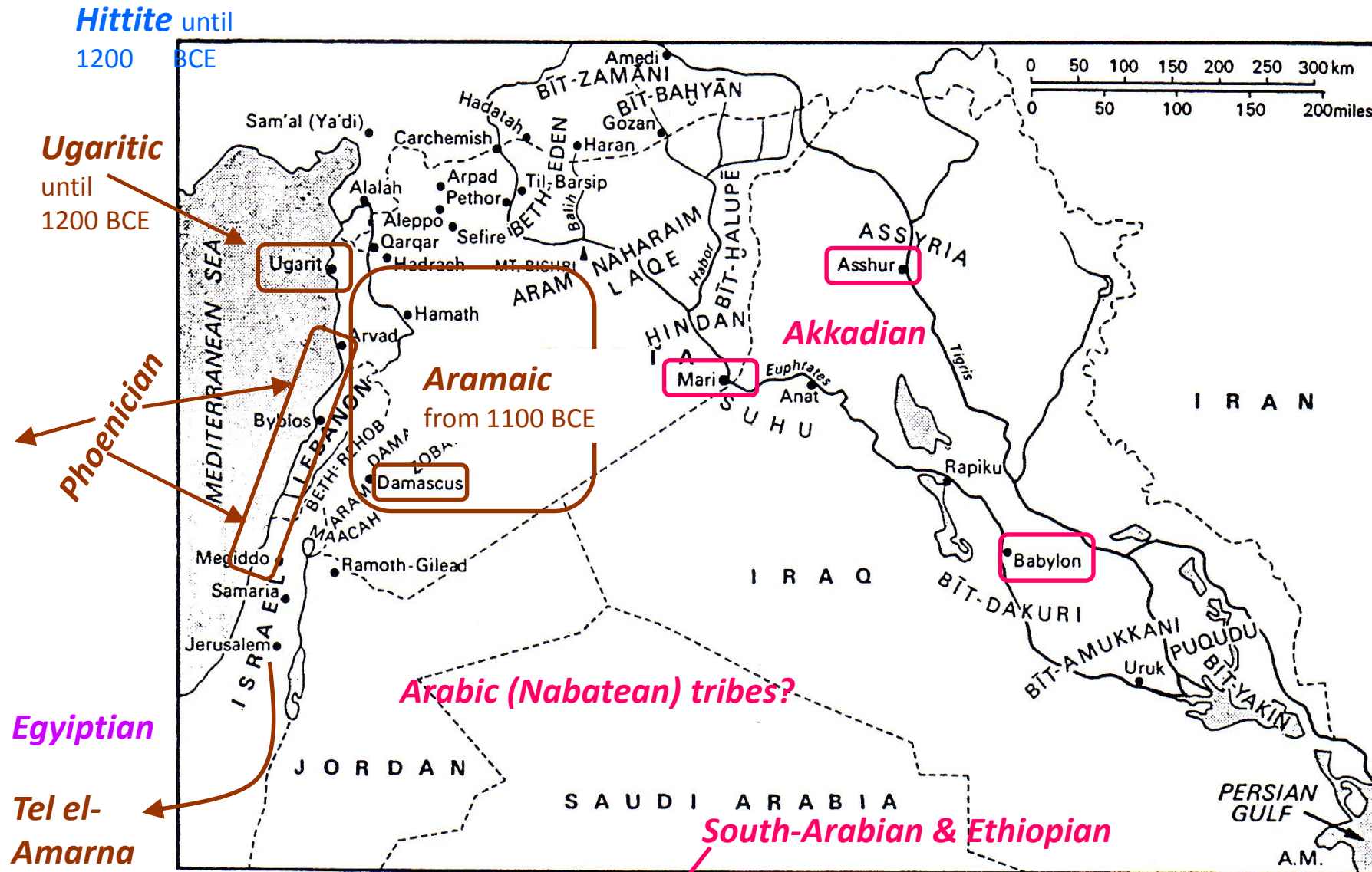
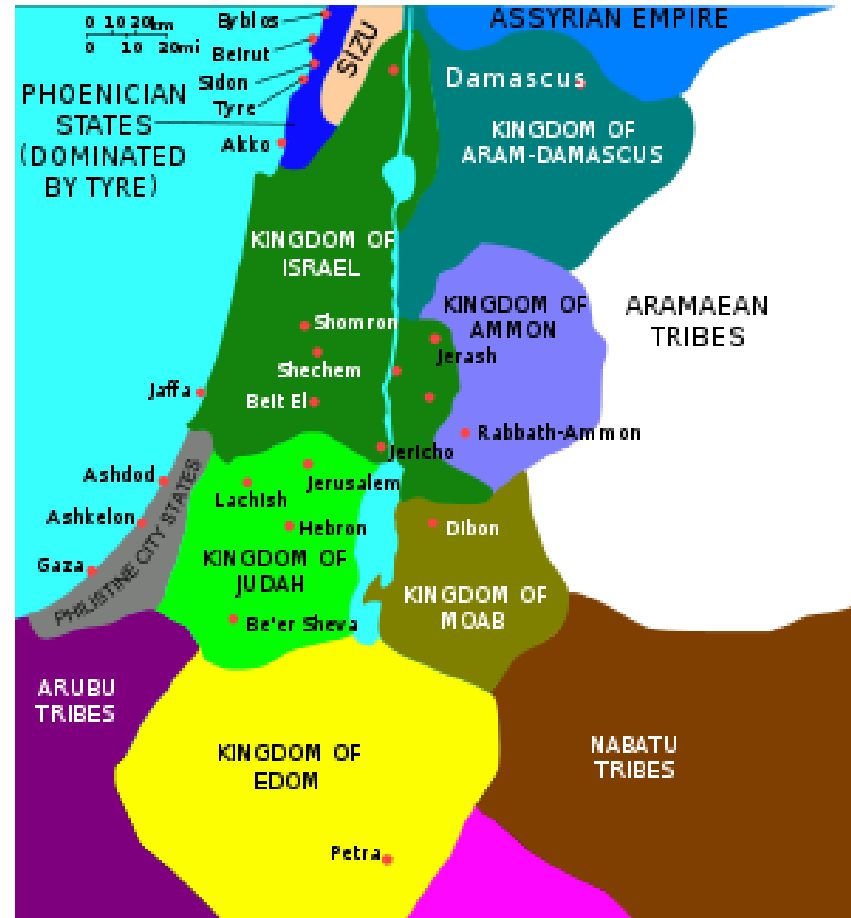

FIG. 4. The Aramaean cities and states.

The West-Semitic language continuum

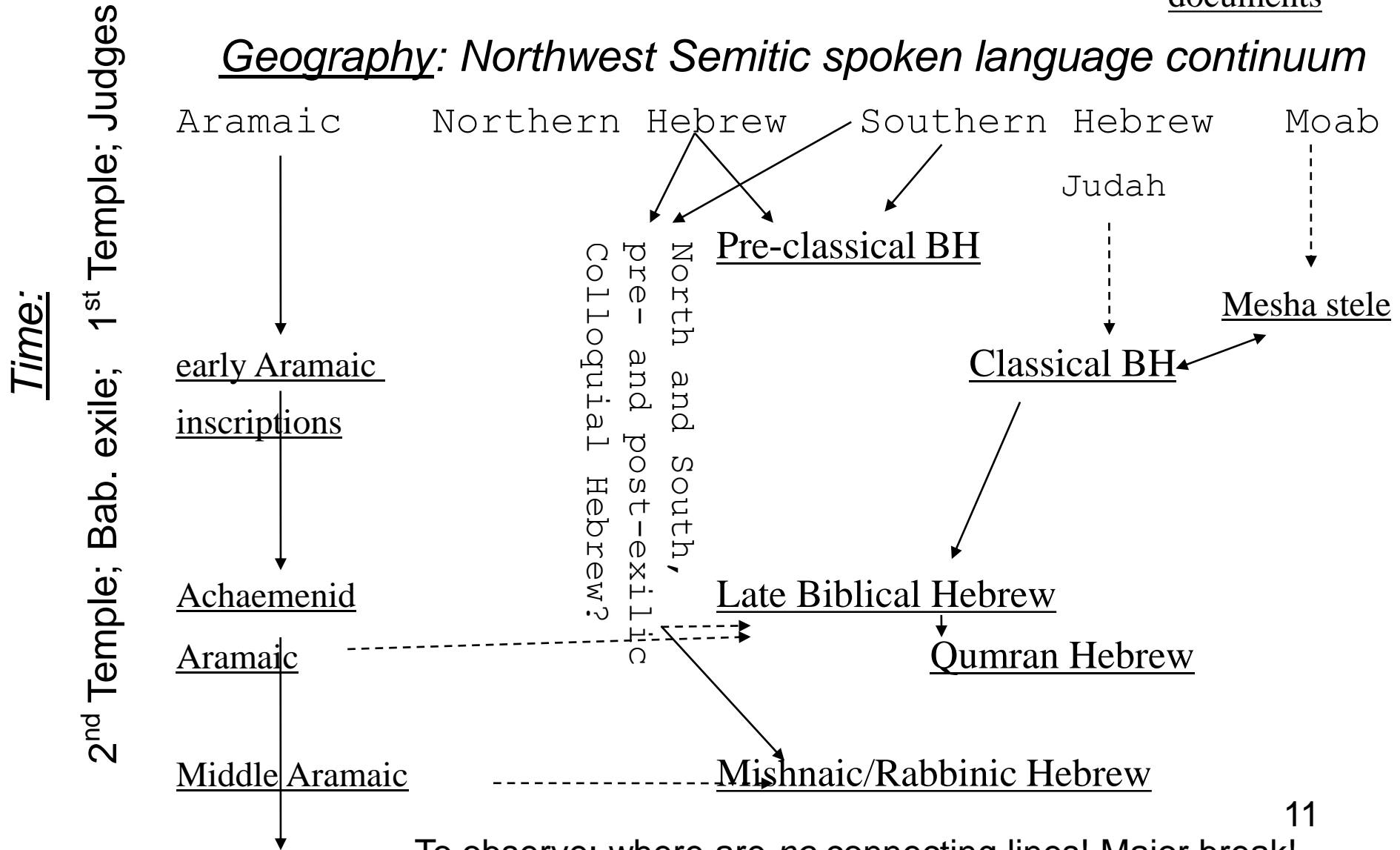
- Soon after 1000 BCE:
 - (Ugaritic not anymore, no Canaanite shift)
 - (Philistine language? Indo-European?)
 - Aramaic in Syria (no Canaanite shift)
 - Canaanite sound shift [ā] > [ō]:
Phoenician on the coast, and
Hebrew: Northern and Southern dialects? (E.g., shibbolet/sibbolet?)
 - Ammonite, Moabite, Edomite (etc?).
 - *Most probably*:
 - - spoken dialect continuum
 - artificial official/literary language(s) in inscriptions.

Source: http://library.kiwix.org:4201/l/300px_Levant_830_svg.png

History of Biblical Hebrew: ^{hypoththesized} spoken vs. written documents

Geography: Northwest Semitic spoken language continuum

To observe: where are *no* connecting lines! Major break!

A bibliai héber északi dialektusa

Az esetragok lekopása után szóvégi mássalhangzó-torlódás vagy diftongus jött létre. Feloldása: epentézis (v.ö. szegoláták), összevonás vagy asszimiláció/törlés.

Az északi dialektusokban nem zajlott le epentézis a következő esetekben:

Proto-ÉNy sémi	esetrag lekopása után	epentézis	/	törlés, összevonás
• * <i>baytum</i> ('ház') >	* <i>bayt</i>	>	<i>bayit</i>	/ <i>bēt</i>
			Judeai H st. abs.	/ Judeai H st. constr., ÉH
• * <i>bintum</i> ('lány') >	* <i>bint</i>	>	<i>binvt</i>	/ <i>bit(t), bat(t)</i>
			sehol	/ mindenhol
• * <i>šantum</i> ('év') >	<i>šant</i>	>	<i>šana(t)</i>	/ <i>šat(t)</i>
			Judeai H st. abs. (constr)	/ északi héber

Hangtani változások: [a] és [i/e]

- **Law of attenuation:** in a closed unstressed syllable, (short) $*a > [i]$ (which might then be changed to [e] or [a]).
- **Philippi's law:** in closed stressed syllable, (short) $*i$ tends to shift to [a]
E.g., $*bint > bat$.
- In final syllables, it applies to construct forms, but not absolute forms, where [i] shifts to [ē].
- Blau: $*pi^{cc}il > pi^{cc}el, pi^{cc}alti$ (BT: $< *pa^{cc}il ?$)
- $*hip^cilti > hip^calti$; imperativus $hap^cil > hap^cēl$ (BT: $< *hap^cilti ?$)
- Joshua Blau, *Phonology and Morphology of Biblical Hebrew* (Linguistic Studies in Ancient West Semitic 2, Eisenbrauns: Winona Lake, 2010), pp. 133ff. és máshol.

Hangtörvény

- „Törvény”: ha a feltételek teljesülnek, lezajlik.
- Proto-nyelvben: $*axcy$
- L1 leánynyelv kifejlődése során hangváltozás:

$$x > z / a _ _ c$$

- Proto-nyelvi $*axcy > L1\text{-ben } azcy$
- Ha L2 leánynyelvben megmarad $*axcy > axcy$,
- Akkor L1 $azcy \sim L2 axcy$ szabályos hangmegfelelés: L1 $z \sim L2 x / a _ _ c$
- Cognates (kognátum, rokon szavak) vs. skewed reflexes.

Házi feladat

Következő órára: olvasandó + házi feladat

1. Olvasandó: K-McK 93-108 (arámi), Bennett 23-33 (Part 3).

Készítsenek listát az elírásokról, nyomdahibákról.

2. Rokon nyelvek, azonos eredetű szavak:

- Bennett, p. 30, exercise 2 („*discovering cognates and correspondences*”). Foglalkozzon kizárólag az arab (Ar, Eg, Su) adatokkal.
- Opcionális: p. 33, exercise 3, mint az előző feladat szerves folytatása.
- Emailben: biro.tamas@btk.elte.hu. Határidő: kedd dél (12:00).

Viszlát jövő szerdán!